

Nasha Sloga izlazi svaki 1 i 16 dan mjeseca i stoji s poštarinom za cijelu godinu 2 for. a za kmeta 1 for.; razmierno za pol god. 1 f. a za kmeta 50 novč. Izvan carovine više poštarina. Pojedini broj stoji 6 novč.

NASHA SLOGA

Poučni, gospodarski i politični list.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ *Nar. Post.*

Oglasi se primaju po navadnoj cieni. Pisma neka se šalju platjone poštarine.

Nepodpisani se dopisi neupotrebljavaju. Dopisi se ne vraćaju. Uredništvo i Odpravništvo nalaze se *Via S. Francesco N.º 4, piano I.*

Godina VII.

U Trstu 16. Septembra 1876.

Broj 18.

Srbsko-turski rat.

U ovo petnaest dana nisu se stvari na srbsko-turskom ratišću nego jako malo promijenile. A nebi se znalo pravo reći, da li na bolje ili na gore po Turke ili po Srbe. Na bolje nisu po Turke, jer onolika turska vojska, pa još uvijek nemože da ukroti šaku srbskih junakah; na gore nisu po Srbe, jer dok su im u rukama tvrdjave si, Turčin nemože nego sa strahom iti u susret približujućoj se jesini i zimi.

Akoprem su Srbi, kao što smo zadnji put javili, izvojevali liepu pobjedu nad Turci, ipak ona pobjeda nije imala drugih većih posljedica, nego da je osvjetlala pred cilim svijetom srbsko junačtvo. Srbi umoreni od šesterodnevnog boja i u neizmierno manjem broju nemogahu se okoristiti svojom sjajnom pobjedom; pak je odmah za tim, naime prvog rujna, biesnio opet rat oko Aleksinca, koga su bili namislili Turci da pošto polo otmu Srbom. To im nije išlo ni po drugi put za rukom, al su se ipak naši morali donekle premjestiti, te tražiti druge pozicije. Te pozicije liti ta stanovišta su veoma jaka, pak se Turci i danas badava muče, da Srbe sa njih dignu, dapače su više puta jako postradali u tom naporu. Toga radi, što nemogu konačno uspieti Srbi, tomu je kriv njihov malen broj; a što nemogu Turci, tomu su uzrok srbske krepke pozicije i njihovo junačtvo. Pak se baš nezna, kako ni kada će svršiti ovaj rat, jer su Srbi i Turci naumili vojevati do zadnje kapi krvi. Sa Drine i Timoka nećuje se ništa pouzdana. Samo Despotović da u Bosnoj liepo napreduje sa svojim ustaškimi četami.

Crnogorcem ide sreća uvijek u ruku. Poslje onog strašnog boja u Kučih i po drugi su put odbili Turke u pomanjem okršaju. A baš se sad čuje, da je jedan dio turske vojske, što se spremao na Crnu Goru, obkoljen, a drugi sa strane Podgorice da se neula napred, znajući dobro, kako su strašni Crnogorci, kad se tko popue na njihove litice iliti gole stiene.

Nego iz ovoga će se rata najbrže poroditi rat rusko-turski. Rusija je već gotova, a Njemačka stoji za njom, pak će nastojati, da se u tu stvar nitko drugi neumieša. Engleska bi mogla, a možebit i hoće, ali samo po moru. U Aziji da je već Rusija, kako kažu, postavila oddielak svoje vojske na tursku medju. S druge se strane čuje, da je pitala Rumunjsku, da joj dopusti preći vojskom u Srbiju. Dakako, to sve je samo dotle moguće, ako se Turska neskloni na mir, na koji ju nagovaraju sve evropejske vevlasti. Takav je eto sad položaj na balkanskom poluotoku.

SPOMEN NA DIMITRA ZVONIMIRA KRALJA HRVATSKOGA.

Dne 9. listopada tekuće godine slavi hrvatski narod ponajslavniju uspomenu iz svoje prošlosti. Toga dana bit će baš 800 godina, što je bio najsvečanijim načinom okrunjen za kralja hrvatskoga *Dimitar Zvonimir*. To je najkrasniji moment u povjesti hrvatskoga naroda — jer Zvonimir je sa svojom krunibom podao novi pravac kulturnoj budućnosti hrvatskoj.

Hrvati dodjoše na jug iz *Velike Hrvatske*, koja je bila iza karpatskih gorah, i u drugoj polovici VII. vieka osnovaše *prvu slavinsku državu na jugu*. Po njemačkom povjestničaru *Dittmleru* na Hrvti zauzeše sve zemlje od jadranskoga mora pa do Drine, na jugu do Bojana, a na sjeveru do Drave, Dunava i koruskih Alpah.

Iz početka vladahu Hrvatskom župani i knezovi — a kasnije kraljevi. U srednjem vieku ne bijaše veće časti po jednog vladara, nego li kad je moglo biti okrunjen kraljevskom posvećenom krunom. Spominje se više okrunjenih hrvatskih kraljevah — ali ovi dobiše kraljevske znakove ne iz Rima, već iz Carigrada.

U IX. vieku nastu onaj nesretni raskol u crkvi božjoj te se ona rasciepi u zapadnu-rimsku i u istočnu-grčku crkvu. Žalibože da su valovi toga raskola morali preletiti i preko našega naroda — te su ga rasciepi u dvie crkve: latinsku i grčku. Narodi bal-

kanskoga poluotoka bijahu tada u najvećoj neprilici: kojoj da crkvi pristanu? I grčki patrijare i rimski pape nastojahu da za sebe predobiju te narode, al promisao božja nije nego Hrvate privela u krlo rimske crkve, dočim su ostali narodi balkanskoga poluotoka ostali do danas privrženi crkve grčke. Al nije se to sve na jednom tako ustalilo.

Više vjekovah kolebahu ti narodi med zapadom i istokom — dok su se napokon odlučili za jednu stranu i ostali toj vierni. I hrvatski vladari bijahu dugo vrijeme neodlučni — sada se klanjahu Bizantu, a sada opet Rimu. Prvi koji je prekinuo to vječno kolebanje te koji se je za uvijek odlučio od istoka, a pristupio k zapadu, bio je hrvatski kralj *Zvonimir*.

Krešimir IV. veliki, najslavniji kralj hrvatski, neostavi iza sebe muškoga poroda. Umre godioe 1073. O priestol hrvatski počese se otimati vojvoda Stjepan i župan lički Slavić. Stjepan, koji bijaše slabiji i na tielu i na duši, morade se brzo okaniti priestola, a Slavića uhvatiše u ratu kod otoka Itaba g. 1075. Normani i učiniše ga svojim sužujem. Tko da bude sada kraljem?

Zvonimir bijaše već za života Krešimira Velikoga najugledniji dostojanstvenik u državi hrvatskoj te se nalazi na nekih Krešimirovih listinah podpisan kao svjedok — bijaše to banom hrvatskim. U tako kobnom času, gdje ne bijaše više kralja Hrvatskoj — prevlada stranka, koja je odlučila bana Zvonimira proglasiti za kralja. U to vrijeme sjedio je na papinskoj stolici slavni papa *Grgur VII.* koji je pozornim okom pratio svako kretanje u Hrvatskoj. Grgur VII. najviše se je veselio, da je napokon u Hrvatskoj izabran zakoniti kralj. Uspev se Zvonimir na priestol hrvatski odlučiti podati se u zaštitu Grgura VII. koji je u ono vrijeme vele moguće bio. Grgur nastojaše da sve države Europe budu sačinjavale jedno kršćansko jedinstvo, kojemu bi bio pokroviteljem rimski papa kao vrhovni pastir. Grgur VII. svratio je svoju pozornost i na Hrvatsku te nastojaše, da bude ona nositeljica zapadne vjere i kulture na Balkanu — zato i podupiraše Zvonimira da ojači i učvrsti svoju državu, kojoj je namienio Grgur toli liepu misiju u istoku.

Doselo su hrvatski kraljevi dobivali kraljevske znakove iz Carigrada — Zvonimir prvi ih dobi iz Rima.

Dana 9. oktobra 1076. bijaše veliko slavlje naroda hrvatskoga u starodrevnom Solinu (Salona). Toga se dana ta sakupi množ naroda uz sve banove i župane države hrvatske. Bijaše tu nadbiskup solinski, te biskupi: hrvatski (zagorski), zadarski, biogradski, osorski, ninski i trogirski. A papa Grgur VII. poslao kardinala Gebizona, da na ime njegovo okruni Zvonimira starom krunom hrvatskom. Papa se tu obveza, da će biti uvijek na braniku neodvisnosti hrvatske, ako joj odkud zaprijeti pogibelj — a Zvonimir opet zakle se, da će vladat po kršćanskim zakonih, a uz to da će neki maleni davak plaćati rimskoj stolici.

Za Zvonimira učvrsti se Hrvatska te živuće u miru bijaše veliko blagostanje u narodu. Stara hrvatska kronika o tom pripovieda: „I os: a kraljem Zvonimir, koji počeni kralj, sin otca dobroga spomenuća, poče crkve veoma štovati i ljubiti, i poče dobre pomagati, a progniti zale. I bi od svih ljubljen a od zalih nenavidjen, jere nemogaše zla viditi... I za dobroga kralja Zvonimira biše vesela sva zemlja, jere biše puna i urešena svakoga dobra i gradovi puni srebra i zlata.“

Zvonimir nije se proslavio velikimi osvajanji kô njegov predšastnik Krešimir veliki — ali zato je Zvonimir udario stalan pravac svojoj politici: pristao je odlučno uz zapad. On se je za uvijek odrekao gnijloga i pokvarenoga istoka, a pristupio uz kulturu i napredak. Bilo je i drugih vladarah u Europi u vrijeme Zvonimirovo, koji se željahu okruniti krunom i s toga nastojahu, da ju izprose od rimskoga pape — ali badava. Hrvatski ja pako kralj Zvonimir dobi odmah. Iz toga se može lahko uviditi, kako je tada bila velika i silna kraljevina hrvatska, kad je njezina kralja dao okruniti po svom poslaniku Gebizonu sam papa Grgur VII. *A treba znati, da je okrunjeni kralj značio u ono doba sućto nepovredivo veličanstvo, silu i moć veliku, podpunu državnu samostalnost te kulturni narod — a to je bio Zvonimir kralj Hrvatske!*

Osamsto je eto miunlo ljetah, što se okrunio posljednji kralj hrvatski od narodne hrvatske krvi. Od to doba razne su oluje preletile hrvatskim narodom — hrvatski je narod morao mnogo pretrpjeti. I Tatar i Turčin i Niemac i Magjar i Talijan otimalu se o njegovu djedovinu, koja je sva natopljena krvlju hrvatskih junakah. Dočim se je Hrvat morao kroz stoljeća boriti proti divljem Turčinu — susjedi njegovi malo po malo razkomadaše mu negda veliku kraljevinu te koncem prošloga vieka više se skoro ni ne znađjaše za Hrvatsku, tako bijaše malena, a hrvatski narod spavaše bezbrižni san. Ali početkom ovoga vieka, kadno se svi narodi počеше buditi na život, ne zaostaše ni Hrvati. Za Hrvate danas već znade sviet — Hrvati čute, da su Hrvati, ali žalibože još im domovina ujedinjena nije — još Hrvate tudjinac tlačí. Ali Hrvati se bore — Hrvati će i pobjediti. Hrvate uznosi njihova sjajna prošlost — oni se sjećaju liepih danah, kad je Hrvatska slobodna cvala — a te liepe nspomene sokole ih u njihovu nastojanju.

Dan 9. oktobra 1876. mora ostati neizbrisiv u srdeih svakoga Hrvata. Toga dana odlučíse Hrvati slaviti osamstogodišnjicu krunisanja kralja Zvonimira. *Ta slava znači: slobodnu i ujedinjenu Hrvatsku — ona znači kulturu evropejsku!* Zakoniti nasljednici slobodne Hrvatske jesu slavni Habsburgovci: oni su pozvani, da ujedine Hrvatsku i svoj odani narod hrvatski. *Već je Grgur VII. dosudio Hrvatskoj misiju na istoku — a Niemac Weiss, profesor na sveučilištu u Gradcu, napisao je nedavno o Hrvatskoj, da je hrvatska država jedina (!) sposobna, da uljudi narode na Balkanu i da će morati biti jedan kralj Hrvatah, koji će na crkvi sv. Sofije opet zasadi križ kršćanski! (!?) Ur.*

Pa kad nam drugi takovu budućnost dosudiše — zar da mi za to nemarimo?

Dana 9. oktobra moraju se želje svih nas Hrvatah, ma gdje bili, sjediniti — toga dana moramo se svi sietiti da smo Hrvati, da smo dužni zato raditi za hrvatstvo. Ta ako svak za svoje mari, zar da se mi Hrvati samo tudjimo sami sebi?

Slaveć osamstogodišnjicu kralja Zvonimira moramo se svi očutiti bar u duhu Hrvati te da želimo biti jedni i ujedinjeni, košto smo bili za Zvonimira kralja.

* * *

Mi pak istarski Hrvati napose moramo se toga dana sietiti, da i u naših žilah teče hrvatska krv, da i mi nismo posljednji među Hrvati. U svakom gradu i selu, a neoporecivo u svakoj čitaonici moramo toga dana prirediti slavu, — da se u društvu zanesemo na krilih mašte u ona krasna vremena, kad je nad svimi Hrvati sjala sjajna kruna kralja Zvonimira. Neproputimo ove zgođe, a da i puku istarskomu nepripovjedimo, kako „biše vesela i bogata sva zemlja hrvatska za poštenoga kralja Zvonimira“!

Dajte, pregnite junaci — hrvatska je to slava!

S otoka Krka početkom Septembra.

J. M.

Dopisi.

U Baški dne 1. rujna 1876.

Neopisivo bijaše veselje u ovom mjestu onaj dan, kad je došao ovamo u pohode Njegova Preuzvišenost e. k. Namjestnik g. barun de Pino. Mlado i staro opojeno bi izvanrednim duhom, smatrajuć si taj dan znamenitim.

Da se što dostojnije dočeka rečenoga dostojanstvenika, svaki pojedinu učinio je toliko, da barem zaslužimo onu izrečenu u hvalevriednom članku „Velebita“ napisanom po „Branislavu Brežkomu“ „*Probudjeni Baščani*“. Svakomu pojedinomu kuceše srce u grudih, kad se je opazio još u daljini hitro ploveći parobrodic, koji strielomic plovjaše po mirnom i zrcalećem se moru. Opazivši zvonari s toraja parobrodic u sva zvona veselo zazvoniše i tako upozoriše občinstvo o dolazku dostojanstvenikovom. Naša župna crkva u svječanom ruhu zaodjenuta a izvana zastavami nakitjena čekaše tog muža ko zaručnica svog zaručnika.

Došav parobrodic k luci dojde malim čameem na kraj željno očekovani dostojanstvenik, prvi s kojim se je rukovao bijaše naš Velečastni g. župnik, koji tečajem njegova kratkog boravljenja ovdje bijaše mu uvijek uz bok.

Da opišem sve potanko čini mi se, da bi to za vaš list preobširno bilo, zadaćom mi je napomenuti jedino onaj najvažniji moment, koga je ovo pučanstvo uzhitjenjem pozdravilo uz gromoviti „živio!“

Taj najvažniji moment jest, kad su naši otci mogli čuti one zlatne rieči: „*Nastojat ću po mogućnosti, da se ovdje početkom ove školske godine otvori obrtničko-trgovačka škola.*“

Što ćeš više nego to, a navlastito za ovo pučanstvo, koje se malom iznimkom sve bavi pomorstvom i trgovinom?

Školska će godina nastupiti do mjesec danah, o obećanoj školi neima dakako još govora, ništar nemanje ovo pučanstvo nadu svoju tvrdo goji u obećanje e. k. Namjestnika, da će onaj, što već jednoč rekao, nastojati svojim uplivom oživotvoriti.

Sve je to liepo i dobro, očekivati i tražiti od vlade obrtničko-trgovačku školu, ali sada nastaje pitanje, tko će istu pohadjati? Rečenu školu pohadjat hoćeju djeca, koja dobrim uspjehom svrše pučku školu.

Čitatelji moji mogu biti uvjereni, da mi nije po čudi koješta pisati o našoj pučkoj školi, jer nije ovdje moja nakana niti učiteljstvu niti občinskom školskom odboru njihove mane predbacivati i na svjetlo izdavati, jer naši stari rekoše: „Tko u zrak pljuva, da mu na obraz pada. Ako nam naša visoka e. k. vlada uzkrati obećanu školu, tad neka nekrive naši obćinari nit Petra nit Pavla, nego sami sebe i svoju nemarnost za školu. Bez dobro uredjene i valjanimi učiteljskimi silami obskrbljene pučke škole, ja sam bar toga mnienja, do navedene se škole nećemo dočepati, jer ako i takova bude, hrdjavim će plodom roditi. Neobhodno hi bilo indí na prvom mjestu preustrojiti našu pučku školu; otvoriti još IV. razred i postarati se, da djeca marljivo istu danomice pohadjaju; a gospoda članovi obč. škol. odbora nek se najmanje svakog tjedna dvaput do škole potrudu, da tako barem pod kontrolom drže rad učiteljskih silah i da budu u stanju osvjedočit se o napredku i polazku školske djece.

Kakono pisac hvalevriednoga članka u „Velebitu“ pod naslovom „Istra i istarski Hrvati“ kliče našem potišteanomu i spavajućemu narodu „*Prosvjeta! Prosvjeta! Prosvjeta!*“: tako činim danas i ja ter zakljinam i molim svakoga pojedinoga moga suobdanasa i ja ter zakljinam i molim svakoga pojedinoga moga suobdanasa, da otvori oči i vidi, da ćemo jedino kroz prosvjetu postići ono, u čem naši stari pradjedovi zaostaše. Ljudi smo a ne marva, sposobnosti imademo kô i drugi, a nek se svaki pojedinu od nas ugleda u prošlost i sadašnjost Lošinjanah, pak se hoće dovoljno osvjedočiti, do čega se može čovjek radinošću i štedljivošću uzpieti.

Prvo nego zaključim ovaj moj dopis opetovano preporučujem svakomu, koji djece sposobne za školu imade, da ju tamo marljivo šalje, jer doći će vrijeme, kad budu djeca u gluposti svojoj nehaj svojih roditeljah morala prokljinati, ali tada već neće ni jedni ni drugi biti na vrijeme.

● izgoju raži.

Mili moj poljodjelce! Scienim, da neće biti sgorega, ako ti koju prozorim o raži (šegale) a tim više, što je ova vrst žitarice u mnogih predjelih (naročito u sjevernih) glavna hrana siromašnim poljodjelcem.

Suvrsti. Raži imamo samo jedne vrsti i to običnu raž (secale cereale), ali više odrodah ili vrsti, koje poglavito potiču iz raznih pokrajinah, zatim (potiču) iz raznog obradivanja, dalje od raznog podneblja i zemljišta tako, da su od prvobitne vrsti u toliko odstupile, da su *umni gospodari* prisiljeni bili dati razne suvrsti, n. p. *jednostavno - busenasta* ili *sibirska, egipatska, probstajerska* iz Holstajna itd.

Po dobi sijanja dieli se obična raž na jaru i ozimu.

Ova zadnja to jest ozima mnogo je sigurnija za budućí dohodak gospodaru, dočim toga kod jare (raži) ne vidimo, pa zato se i malo gdje sije, dakako izuzam za zelenu krmu.

Pošto raž može podneti takovo podneblje, koje je brežuljasto, hladno itd., pa zato, se sa korišću sije u sjevernih predjelih.

Zemljište za raž. Ova gospodarska bilina imado osobiti značaj taj, što rado uspieva skoro na svakoj zemlji; nu najradje opet u plodnoj pjeskulji (t. j. u pjeskovitoj zemlji) zatim u pjeskovito-glivenoj, ali samo treba da je ista (zemlja) suha, a ne mokra.

Raž uspieva osobito poslije *ugarah* zatim *sočiva* (n. p. graba, graška itd.), *djeteline, repice* i tako dalje.

Kako svaka gospodarska bilina rado uspieva tamo, gdje je zemlja dobra, tako i raž. Samo je jedno kod raži, što umah poleže, ako se goji sa *priesnim gnojem*. S toga te, *mili poljodjelce*, opozorujem na tu opazku, da ne gojiš nikad sa ovakovim gnojem pod raž, nego pod ono bilje, što ga pred ražju na njem siješ. Dakako ovo — što rekoh — vriedi jedino kod dobra zemljišta; nu na slabu, osobito na glinastu zemljištu učinit ćeš bolje, ako na ovakovom zemljištu neposredno pod raž gojiš.

Sjetva. Raž se sije od polovice mjeseca rujna do konca *listopada*, pače i *studenoga*.

Još te opozorujem i što svesrdnije preporučujem, da raž što ranije siješ i to zato, što onda manje sjemena treba i sigurnija je žetva; jer siješ li rano (mjeseca rujna), znaš, da se pokajati nećeš, jer će ti se biljka moći prije zime dobro ubokorenti.

Na jedno se jutro (1600□ hvatih) sije raži popriečno od 2 do 2¹/₂ vagana.

Zetva se ovršava n mjesecu srpnju.

Jedna ral ili jutro slabe zemlje daje 12 vagana zrna i 20 centih slame; na srednjoj plodovitosti oranice roditi može 20 vagana zrna i 30 centih slame; na dobroj pako oranici može prirasti tija na 35 vagana zrna i 48 centih slame.

Rekavši gori, da je raž u nekih predjelih glavna hrana siromašnim poljodjelcem, ne rekoh da se osim toga od raži pravi kaša, zatim peče rakija i piva, dalje hrane životinje itd. itd.

Slama se upotrebljava za pokrivanje stanovah, a u obliku sječke za hranu marhe.

Zaključujući ovih nekoliko redakah nemogu propustiti, da ne preporučim svim *vriednim poljodjelcem* u predjelih brečuljastih, gdje osobito imade plodne pjeskulje, da raž što više siju.

Dok ti opet štogodj ne uzpišem jesam

Na Vukšin-Šipku mjeseca rujna

N. Vezić, provizor.

Poljodjelska pravila.

1. *Poljodjelstvo jest najvažniji zanat (djelo).* Svaki je zanat koristan, i ako hoćete, potrebit; ali poljodjelstvo jest zanat najkorisniji i najpotrebitiji. Možemo živiti bez lasti i ugodnosti, što nam današnje društvo pruža; ali nema nam obstanka bez kruha, što dobivamo iz zemlje.

Nema ti ugodnijeg obrta od poljodjelstva, nema ti ljepšega, ni slobodnijega zanata od njega.

Istinabog, da je pomučno obradivauje zemlje: polje, vinograd, livada, voćnjak, pivnica, marva, svilci itd. siluju te da radiš kroz čitavu godinu. Ali daj, nadjite drugi obrt, toliko raznolik? Nadjite mi drugi obrt o kojem visi obstanak celoga čovječanstva!

Čudne ti razlike izmedju polja i kovačnice! Metnite se uz jednog gradskog zanatliju: gledajte vašu, pa njegova pleća; kušajte s njim da hodate... puste li razlike izmedju vas i izmedju njega! Tko je jači?...

Što je tielom, to je i dušom. Nepokolebivo čudoredje, vjerozakon, ljubav prama obitelji i prama domovini, štovanje zakoná, ustrpljivost u svakovrstnih groznih slučajevih i nedaćah, sve ove kriposti jesu udobljene i ojaćane u vašoj duši od vašega poljskoga rada, jer vam sve govori o Bogu i pozivlje vas na dobra djela.

2. *Zadovoljite se vašim stanjem.* Mnogi od seljakah gledaju grad kao mjesto, gdje se s malim radom veliko bogatstvo sliće, gdje se sprovodi ngodan život bez ikakva truda. Mnogi se presele iz sela u grad, misleć da će im ondje biti svaka medena i mastna. Na puste li prevare! Ne zavidjajte, o težaci, gradskomu radniku: on nije ni iskre sretniji od vas; dapaće on poblize znade što je glad štoli siromaštvo. Njegova plaća više puta nije dostatna da hrani njega i obitelj mu.

Ne ostavljajte, o težaci, rodnoga mjesta, da sebi drugdje tražite sreću. Ni u Peruvu, ni u Kaliforniji ne pada nebeska mana, niti zlato potociim vrije; i ondje, tko hoće da pošteno žive, treba da radi. Sreća stanuje u svakom mjestu; al'ju treba radom steći gotov kruh nikomu bez rada ne prispi u torbu.

Svaki je stališ trnjem obaštrt, a možda onaj poljodjelčev ponajmanje. Ljubiti svoj zanat, zadovoljavati se onim stališem u kojem se nalazite, gledati da ga poboljšate, ovo što imate raditi.

3. *Učite.* Toliko vriedi jedan čovjek, koliko znade. Povećajte dakle vaše znanje, a tim ćete povećati i vriednost vaše zemlje.

Po gdje koji medju vami znade možda čitati i pisati; ali znati čitati i pisati ne znači jošter biti naobraženim. Znati ponješto računati, to je već štogod, al to jošter nije dovoljno. Morate učiti, želite li podvostručiti prihod vaše zemlje.

Hoćete li podvostručiti prihod vaše zemlje? Treba najprije da proučite njezinu narav, njene potrebe; treba da znate, da li će vam ova il ona bilina (rastlina) uspjevati u ovom il onom tlu: treba da iztražujete mjestne okolnosti; da izaberete dobru marvu; da stećete (dobavite si) valjana orudja.

Dobar težak gleda, motri, proraćunava. Kad mu se nudja koja nova bilina da ju sije; kad mu se kaže neka izmjeni sjemena; neka odbaci ovo ili ono orudje, on to neće sliepo sliediti nego će izvesti svoje kušnje u malom obsegu, pa onda istom suditi, da li mu pristoji sijati ovu onu li travu, uvesti ovo ono li orudje itd.

Kad tko uvede novi halat (orudje) ili novu pasminu (racu) marve, (živine), on svedjerno motri na uspjeh, i kaže svoju — ali poslje rado prima opažke, što mu ih drug čini, te se po njih ravna. Reći: ovako je radio moj djed, ovako moj otac, ovako ću raditi i ja, to je velika budalaština. Treba uvijek gledati na bolje; treba učiti; treba na svaku paziti.

4. *Budite radiše.* Radiši i kruh i prismok; kuća u kojoj stanuje, odielo kojim se brani od studeni i od žege, hrana kojom se hrani, sve to iz same radnje.

Isti Bog naložio nam je radnju. O našoj volji dakle visi naše blagostanje. Gdje vi nahodite ugodnost i zadovoljstvo? U kući radiše, u kući dobra težaka. Gdje siromaštvo i neslogu? U kući ljenote i nemarnika. Dobar težak, ako ima svojih vlastitih zemaljah, on im poboljša i poveća prihod; ako je knuet ili nadaćar, svak ga traži i bolje plaća. Naprotiv, onog tko sporo (licuo) radi, ne zovu nego u samoj nuždi.

Ugledajte se u najboljega težaka vašeg sela. Ima nekoliko godina, da mu je umro otac. Ostavio mu malo zemlje. Ali on sada ima svu svoju potrebu. Kako to? Evo kako. Nitko u selu nezna raditi plugom tako dobro ka on; nitko ne obradjuje zemlju ka on. Bila kiša, bilo sunce, on uvijek na radu u polju. On kaže: Noge su za hodanje, a ruke za rad. Jake mišice i dobra volja, ovo gotove sreće za svakog težaka. Mlado i staro, veliko i malo, mužko i zensko, svako treba da radi po svojoj snazi (moći).

Orudje, koje se danonice rabi, ono je svjetlo i čisto: ostavite ga za nekoliko vremena da leži u kutu, pohrdjat će i pokvariti se.

5. *Zašto obradjujemo zemlju?* Prije nego počmete obradjuvati zemlju, treba da ustanovite kakvih ćete bilinah na nju sijati; a izabiranje tih bilinah visi o vrsti zemlje, o podneblju i o posebnih vaših okolnostih.

Zemlja daje svakoj bilini stan i hranu. Hranu ipak bilina ne dobije iz same zemlje, već i iz zraka. Hranu što se nalazi u zemlji, bilina sisa žilami, a onu koja se nalazi u zraku, prima pomoću lišća. Što su pluća kod čovjeka, to vam je list u bilini. Čudnovato, ali istinito. Kušajte pokriti kakvom god posudom jednu bilinu, a ona će vam uvelnauti. Okiuite s nje svekoliko lišće, a ona je uput propala. Za svaku bilinu treba da bude stan zdrav, dubok, čist i prozračan. Ali je veoma teško naći take zemlje, koja bi imala sva ova svojstva; dapaće ako ja zapustimo za koje vrijeme, zarasti će nam svakovrstnom travom, i tako će joj se kora učvrstiti, da će obradjuvanje postati veoma teško.

Treba dakle mrviti dobro zemlju i čistiti ju od korovah.

Hrana za svaku bilinu treba da bude obilna i dobra. Svu potrebitu hranu nenahodi bilina u svakoj zemlji, te vam je guojenjem nadoknadjati one hranive čestice kakvih nema u ovoj onoj li zemlji. Osim toga imade u zemlji mnogo hrane još nepripravne da ju bilina uzmogne sisati.

Kao što vi varite meso, kad se hoćete da njim hranite, tako isto treba da vi pripravljate hranu za biline. Ta se priprava sastoji u tom da izvrgnete uplivu zraka i sunca one čestice, koje istom onda, kada ih zrak i sunce prokuha, postanu sposobne za hranu bilinah.

Sve ove čestice žilami usisane daju lišća, drvlja, cvieća i ploda, iste ka kod nas kruh, meso i prismok pretvaraju se u kost, u krv, u meso.

Obradjuvanjem zemlje mi dakle pripravljamo stan i hranu bilinam. Svakovrstne radnje o zemlji ciljaju samo na to, na stan i na hranu.

I zbilja, vi orete, branjate, okopate samo za to da vam se zemlja dobro smrvi ili zdrobi, da se mogu biline svojim žilami kojekada učvrstiti; da se zemlja, upijajući zračnih plinovah i kisah, uzdrži uvijek u srednjoj vlagi; da se korov utamani; da tlo dobije liepu i prikladnu površinu; da se lahko izcedi suvišna voda; da tlo postane spužvasto, pa da u takvom stanju može upijati izdušnine; da se rudne tvari bolje razvaraju; da se gnoj bolje spoji sa zemljom; sve u jednu, obradjuje se zemlja, da se bilini pripravi ugodan stan i prikladna hrana.

Gosp. List Dalm.

Neukú Nauka.

Koje vlastitosti mora imati voda, da njom polievano bilje bujno (obilato) podraje.

Glavna je svrha vode, da se u njoj stope one tvari, kojima se trave hrane, da onda ovo otopljeno piće može kroz cjevčice korenja ulaziti u travu. Za taj posao najbolje valja čista voda, dakle kišnica, zatim mekana zdenčanica, jer se u takovoj vodi brže i lašnje tope tvari namienjene bilju na hranu. A voda, u kojoj već ima kojekakvih otopljenih tvari, zasićena je njimi tako, da se u njoj druge tvari ne mogu više raztopiti. Nu čiste zdenčanice ima obično samo ongdje, gdje voda izvire iz bjelutka (Quarz), rulje (Gneis), hlještnika (Glimmerschiefer) i zrnca (Granit). A gdje voda izbija iz ilovaće ili vapna, valja samo za grašak, pasalj i slično bilje, kojom vapno prija. Ako njom zaliješ drugo povrće nahudit ćeš mu isto tako, kao da si ga zalio vodom zdenčanicom (u kojoj ima željeza). Ješte hudi voda mrtra i osmradjena.

Hladno piće.

Tko želi, da mu bude u najvećoj vrućini piće hladno, neka omota staklo, u kojem je to piće, mokrom krpom i neka ga stavi na propuh, t. j. kud vjetar pomahuje n. pr. na otvoren prozor uz otvorena vrata. Na propuhu stane se voda iz krpe pariti i tim se radja hlad. Zato i je s proljeća zima, kad se snieg topi.

Da se govoda prije udebele,

preporučuju umni stočari dlaku im strići. Vele još, da i ostrizene ovce prije se ugoje, nego ne ostrizene; pače da valja telad strići, da se prije i bolje podmese. Naravski da se nesmiju strići po zimi.

Liek za otrovanu marvu ili živinu.

Čim opaziš, da se voda govedčeta crljeni, ostavi ga kod kuće u štali; podaj mu dobra siena i napoja od ječmena ili zobena bungura. Zatim kupi zelene galice i bunike; stuci oboje u prah; pak uzmi od svakoga lieka po jedan lot, metni ga u oku mlake vode, u kojoj si kuhao laneno sjeme, pak ovo saspi bolestnomu marvinčetu u žvale i ovako radi svaki dan dva puta, dok ne ozdravi. Uz to pako namoči krpu u hladou vodu i meći ju bolestnomu živinčetu na krsta i bočine. Ako tako za rana uradiš, ozdravit će.

Koje bilje, u šumi rastuće, najviše škodi marhi (živini).

Najviše škode i krvotočje prouzrokuju: mlade borove grančice, žabljak ili ljutić (opešnica), lišće od jagodnjaka, oveže runo, mliečika (kačje mlieko), osobito pako johovo (jalšovo) lišće.

Od kojega bilja živad gino.

Medju otrovna bilja oko kuće rastuća, broji se ponajprije paskvica (drugije vuđa ili pasja jagoda, devesin, Atropa Belladonna), lišće joj je kano kod suncokreta, a cvjeta modrikastimi iz vana hrdjavimi zvončići. Kokoši, osobito pilići, zoblju s proljeća njezino mlado lišće; a pod jesen njezine, crne kao trešnja, jagode, te onda obično erkavaju. Nadalje škodi živadi blen (ban, bunika, zubnik, konjski zub, Hyoscyamus niger) rastući najbolje u ruševini; bledo-zelena je i smrdljiva lišća i cvjeta, cvietci su žilicami premeženi. Pod jesen ima plod kao zaklopnicu punu otrovna sjemenja, koje prosuto rado zoblju kokoši nu ginu od njega. Isto tako hudi živadi smrdac (tatula, Datula Stramonium) rastući na smetištih i gnojištih. Lišće mu je veliko, naokolo izsjekcano, cviet velik, biel, smrdljiv, nalik na lievak, a plod bodljikav kao divlji kesten, nu mnogo veći od njega. Ovaj plod se pod zimu razpuca i sitno se sjeme prosiplje; pa ako ga se kokoši nazoblju, pogiboše. I mlada nat (cima) od trubeljike (kukate, Cicuta virosa) kad se je pilići nazoblju, ubija ih.

Različite vesti.

* Njez. Vel. naša Cesarica ostavila je danas u 4 sata po podne Miramar, te navlašnim vlakom odputovala u Budim-Peštin. Za svojega ovdje bavljenja otisnula se bila parobrodom čak u Dalmaciju te posietila Lakromu kod Dubrovnika, onda u Grčku, gdje je posietila Krf i Atine. Prošlih je danah bio ovdje za prvi put i Nj. c. k. Visost carević Rudolf, odkle se je, posietiv znamenitosti tršćanske, vratio opet u prestolnicu.

* U Trstu rodilo se prošlog mjeseca Julija 444 osobah (222 mužka, 222 ženske); preminulo 382 (208 mužkih, 174 ženske); vienčalo 63 para. — Zadnji dan istoga mjeseca bilo je u gradskoj bolnici 673 bolnikah; u sirotišću 74 djetce sa 40 dojkinjah; u ludnici 110 ludjakah; u zavodu ubogih 742 nboga. — Pomenuta mjeseca pojelo se 1340 volovah, 97 kravah, 1942 teleta, 139 skopacah, 2413 janjacah, 11 konjevah.

* Lloydov dohodak. Parobrodarsko društvo austro-ugarskog Lloyda primilo je prošle god. 1875. 10 milijunah 330,257 f. (računajući vladinu podpora od 1 milijuna 890,000 for.). Konačni dobitak bje od 1 milijuna 775,723 for.; od ovih bje uračunjeno 1 milijun 120,000 kao ponazadak u vrijednosti brodovah, 139,667 kao naplata zakladi osjegurivanja, 11,025 umirovljenja, 60,000

ravnateljstvu, 1,500 pregledačem računah, 441,000 bje predano akcijonistom (po 21 for. na svaku akciju od 500 for.), a ostali 2,231 for. ostahu u zakladi sabrane. — Na koncu rečene godine društvo je posjedovalo 67 parobrodah u sadržanju od 79,325 bačavah (tonelatah) sa makinami od 16,000 konjah jakosti, sve u prvobitnoj vrijednosti od 24 milijunah 51,525 for. Iste godine parobrodi družtva učinise 1811 putovanjah, preplavaše 1,292,868 miljah, prevoziše 291,503 putnikah, 144 milijunah 609,207 for. 54,285 zamotakah, 8 milijunah 314,144 centah robe i 48,000 glavah stoke (živine). Od 1. Januara pako do konca Maja tekuće godine 1876 dobilo je društvo for. 2,974,901, dočim je u toliko mjesecih prošle godine bilo dohodka 3,243,498 for., dakle ove je godine 268,597 f. manjka, čemu manjku, dakako, kriv je jugoslavenski rat.

* U koparskoj kaznioni bje utamničeno god. 1874: 1041 ujetnik, a u onoj u Gradiški kod Gorice 468. Svakdanji broj tamničarah u Kopru bio je oko 799, a u Gradiški 347.

* Kamneno ulje (petrolij) usmrtilo je prošlih danah ovdje u Trstu mater i kćer, jer su kameno ulje u goreću svieću ulievale. Badi to za nauk, kako pazljivo i pomujivo treba se služiti kamnenim uljem.

* Abdul Hamid II. zove se dakle Sultan, što su ga ovih danah Turci u Carigradu postavili na mjesto benavoga Murata V. Njegova politika da jest: uništenje Kršćanah.

* Iz Rusije prispieva jednako u Srbiju velik broj častnikah i dobrovoljacah ruskih, lješnikah i bolestničkih služiteljah obojega spola, kano i množina novacah. Živila bratska uzajemnost!

* Krvoloci Turci još uvijek strašno baraju, pale, ubijaju i skončuju sve što im pod ruke dojde. Radi te njihove skrajne okrutnosti, u mnogih se mjestih osobito u Italiji i Ingleskoj ljudi u velike skupščine sabiraju i protestuju proti turskoj okrutnosti pozivljajući svoje vlade, neka i one priteku nbogim kršćanom na pomoć. Srbska je pako vlada poslala na druge vlade pismo, u kojem dokazuje kako Turci bez ikakva strategičnog razloga dodar i posve mirna sela uništaju te oko samoga Aleksinca jedva u 15 danah pogoriše 48 selah. K tomu, da nečovječno pucaju dodar na vojničke bolnice, na lješnike, i pomagaae ubogih ranjenikah. Bilo bi već doista vrijeme, da prosvjetljena Evropa postavi konac divljaštva turskoga barbarstva!

* G. Makanae, narodni zastupnik i vodja opozicionalne stranke na hrvatskom saboru, jest radi bolesti izručio svoju zastupničku čast.

* † August Barbleux, Francez rodom i franceski oficir u alžirskoj vojsci u Africi, a od lani ustaški dobrovoljac u Hercegovini, preminuo je dne 2. augusta u Banjanah od grlene bolesti, od koje je svedjer patio. Bilo mu je stopram 35 godinah. Slava i vječna spomen tomu veledušnomu Francezu i prijatelju našega naroda i njegove narodne slobode!

* Trgovina s ljudi u Europi. Jurve više se je putih dogodilo osobito u Italiji, da su nekoji bezdušni i nesramotni ljudi kupovali nedužnu djecu od nekojih više nego zvijskih roditeljah, odveli jih po tom u dalek svijet i tamo kao robe prodavali. Pred malo pako danah je policija ugrabila u gradu Kapui dva takova trgovca, koji su sobom peljali 7 nevoljne djetce i namjeravali, da će s njimi na prodaju u London. Mili Bože, kolika je još uvijek ljudska opačina na svijetu!

* Koliko ima sva Evropa zastupnikah? Evropa u svojih dandanašnjih 20 parlamentah ili državinskih viećah broji liepu četu od blizu 6000 narodnih zastupnikah. U prvom redu jest tu Franceska sa 750 zastupnikah, onda Ingleska sa 658; Italija sa 508; Žvečija sa 433; Prusija sa 432; Njemačko carstvo sa 397; Austrija sa 356; Ugarska 351; Spanja 159; zatim sliede Grčka sa 186; Bavarska sa 159; Srbija i Rumunija sa 107; Svajcarska sa 128; Norvežka sa 111; Belgija i Danimarka svaka sa 102; Portugalska sa 107; Nizozemska i Saksonska svaka sa 80; Badenska sa 63. Svega skupa dakle 5464 zastupnika. Ovim valja još dodati narodne zastupnike malenih državicah njemačkih, što sve ukupno uzeto čini 6000 zastupnikah! A gdje su povrh toga narodni zastupnici 17 kraljevinskih i pokrajinskih saborah austrijskih, kao i drugih njim sličnih u nekih inih državah evropejskih?

Ték Novacah polag Borse u Trstu

od 1—15 Septembra 1876.

NOVCI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	—
Caraki dukati (cokini)	5.82	—	—	—	5.79	—	—	—	—	—	—	5.82	—	5.78	5.81 1/2	—
Napoleoni	—	9.67 1/2	—	9.63 1/2	9.61	9.67 1/2	9.60	—	9.70 1/2	—	9.76	9.79	9.78	9.71	9.71 1/2	—
Libre Ingleske	—	—	—	101.85	101.85	—	101.85	—	—	—	102.25	—	—	12.20	12.24	—
Brobro prid (aggio)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	102.25	—

Izdavatelj i odgovorni urednik A. Novak.

Tisk. Sinovi K. Amati.

zlat. Karabatić Vlastnik.

ove škode.